

31. Kaupunginmuseo

Museolautakunnan kokoonpano ja kokoukset. Museolautakuntaan kuuluivat ¹⁾ v. 1954 puheenjohtajana professori Y. Nurmio sekä jäseninä tekstiilitaiteilija R. M. Aarnio, rouva A. A. Keto, liittosihteeri M. H. Salmela-Järvinen ja diplomiarkkitehti N. E. Wickberg, joka valittiin varapuheenjohtajaksi ²⁾. Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli rouva M. H. Meltti ¹⁾; sihteerinä toimi museonhoitaja H. K. Helminen.

Lautakunta kokoontui kertomusvuonna 10 kertaa. Pöytäkirjain pykäläluku oli 84.

Esitykset. Museolautakunta teki kertomusvuonna kaupunginhallitukselle seuraavat esitykset: taiteilija Uno Heikkisen Helsinki-aiheisen piirroskokoelman ostamisesta kaupungille ³⁾; talossa Lapinlahdenkatu 4 olevien parkettilattioiden siirtämisestä kaupunginmuseon kokoelmiin ⁴⁾; virkapuhelimen hankkimisesta museonhoitajan työhuoneeseen ⁵⁾; kaupunginmuseon toimistoapulaisten virkanimikkeen muuttamisesta toimistonhoitajaksi ja viran siirtämisestä ylempään palkkaluokkaan ⁶⁾; määrärahan myöntämisestä eräiden hopeaesineiden ja öljymaalauksen ostamista varten kaupunginmuseoon ⁷⁾.

Lausunnot. Seuraavista asioista annettiin kertomusvuonna lausunnot kaupunginhallitukselle: Suomen Arkkitehtiliiton kuva-arkiston apuraha-anomuksesta ⁸⁾; Stansvikin kartanon irtaimiston luovuttamisesta Kunnallisvirkamiesyhdistykselle ⁹⁾; Lauttasaaren Tiirankariniemellä sijaitsevan vanhan tulenjohtotornin sekä vallien säilyttämisestä ¹⁰⁾, Axel Gallen-Kallelan museohankkeesta ¹¹⁾ ja palkkaluokituskomitean mietinnöstä kaupunginmuseon viranhaltijain osalta ¹²⁾.

Museolautakunnan tekemien esitysten perusteella kaupunginhallitus oli myöntänyt tarvittavat määrärahat jäljempänä mainittuihin tarkoituksiin, niin että esitetyt esineet saatettiin hankkia kaupunginmuseoon: Suomen Arkkitehtiliiton kuva-arkisto oli saanut kaupungilta 150.000 mk:n suuruisen avustuksen kansallisromanttisen helsinkiläisarkkitehtuurin valokuvauttamista varten sillä ehdolla, että kaupunginmuseolle luovutetaan otettavien valokuvien kaksoiskappaleet koossa 11 × 17 cm varustettuna negatiivien arkistonumeroin ja asiaselityksin. Taiteilija Uno Heikkisen piirroskokoelmasta valittiin kaupunginmuseon käyttöön 125 piirrosta ja vesivärimaalausta, joiden aiheina pääasiassa olivat kaupungin vanhat, häviävät rakennukset. Lapinlahdenkatu 4:ssä olivat v:lta 1886 peräisin olevat parkettilattiat siksi hyvässä kunnossa, että ne rakennusviraston toimesta siirrettiin kaupunginmuseoon. Käsikirjastoon ostettiin Iso Tietosanakirja 20 000 mk:n hinnasta.

Henkilökunta. Museonvartija-siivoaja I. E. Muje erosi työkyvyttömyyden takia 31. 3. siirtyen eläkkeelle ¹³⁾, samoin pyysi museon talonmies-vahtimestari A. A. Muje eroa virastaan 27. 4. lähtien siirtyäkseen eläkkeelle, koska hän oli käynyt pysyvästi kykenemättömäksi raskaaseen työhön ¹⁴⁾. Talonmies-vahtimestarin virka julistettiin haettavaksi 16. 6. ¹⁵⁾ ja valittiin virkaan viilaja T. A. Luhtasaari, joka ryhtyi hoitamaan virkaansa 16. 7. ¹⁶⁾.

Kertomusvuoden aikana ei kukaan museon viranhaltijoista ollut virkavapaana tai sairauslomalla.

¹⁾ Mus. lk. 29. 1. 2 §. — ²⁾ S:n 29. 1. 4 §. — ³⁾ S:n 29. 1. 8 §, 2. 3. 13 §. — ⁴⁾ S:n 27. 4. 34 §. — ⁵⁾ S:n 2. 3. 14 §, 9. 4. 22 §. — ⁶⁾ S:n 9. 4. 26 §. — ⁷⁾ S:n 24. 5. 42 §, 1. 7. 45 §. — ⁸⁾ S:n 29. 1. 7 §, 2. 3. 15 §. — ⁹⁾ S:n 9. 4. 24 §. — ¹⁰⁾ S:n 24. 5. 41 §, 1. 9. 53 §. — ¹¹⁾ S:n 24. 5. 40 §. — ¹²⁾ S:n 19. 11. 77 §. — ¹³⁾ S:n 29. 1. 6 §, 9. 4. 25 §. — ¹⁴⁾ S:n 27. 4. 35 §, 1. 7. 46 §. — ¹⁵⁾ S:n 1. 7. 47 §. — ¹⁶⁾ S:n 1. 9. 53 §.

Museonhoitaja Helminen osallistui Suomen Museoliiton Tampereella pidettyyn vuosikokoukseen 28.—30. 8. ⁵⁾ Matka tehtiin virkamatkana. Omalla kustannuksellaan museonhoitaja osallistui Turussa 30.—31. 10. pidettyihin taidemuseopäiviin.

Kokoelmien karttuminen. Kaupunginmuseon kokoelmiin saatiin lahjaksi tai hankittiin ostamalla 3 362 esinettä. Nämä jakaantuivat eri pääryhmiin seuraavasti: kirjallisuutta 45, rakennuspiirustuksia 25, valokuvia ilman negatiiveja 1 207, valokuvanegatiiveja vedoksi-
neen 782, diapositiiveja 23, väridiapositiiveja 3, Helsinki aiheisia postikortteja 493, öljy-
maalauksia 4, vesivärimaalauksia ja piirroksia 130, graafisia töitä 9, virka- ym. merkkejä
224, leimoja ja leimasimia 3, mitaleja ja rahoja 6, huonekaluja 15, hopea- ja tinaesineitä 6,
talouskaluja 10, aseita 19, virkapukuja 2, puvustoa ja käsitöitä 52, koruja 2, työkaluja 2,
maalöytöjä 3, rakennuksenosia 15, arkistoinesta 230 ja kuvalaattoja 52 numeroa.

Kaupunginmuseon kokoelmia kartuttivat lahjoituksin seuraavat henkilöt, laitokset ja yhtymät: neiti T. Aurima, Borgå Museum, herra O. Broström, apulaiskaupunginsihteerit G. Brotherus, insinööri H. Brummer, insinööri Gestrin, valokuvaaja C. Grünberg, rouva H. Hallblom, merikapteeni H. Heikkinen, Helsingfors Sparbank, maisteri A. Hirsjärvi, johtaja G. R. Hirvikallion kuolinpesä, E. O. ja M. O. Holländerin kuolinpesä, Helsingin kaupunginhallitus, kaupunginarkisto, kiinteistölautakunta, huoltolautakunta, kaupunginviskaalinvirasto, urheilu- ja retkeilylautakunta, rouva E. Ivalo, tarkastaja Koski, taide-
takoja L. Leinon kuolinpesä, herra G. Lindholm, tohtori V. Lindholm, tohtori A. Lindström, tarkastaja K. Mikkola, herra Nyholm, raitiovaununkuljettaja S. Paanio, Oy. Perko, koululainen J. Raimo, arkkitehti ja rouva A. W. Rancken, Foto Roos, kapteeni V. S. Salokangas, veturinkuljettaja J. Sandelin, neiti A. Schönfelder, Oy. Stockmann Ab., Oy. Strömberg Ab., tohtorinna K. Sundberg, Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskunta, maisteri T. Vahter, neiti I. Wallenius, diplomiarkkitehti N. E. Wickberg, intendentti J. Voionmaa, tilanhoitaja ja rouva N. Zachrisson, maisteri A. Ylönen.

Lahjoituksista mainittakoon erikoisesti arkkitehti Ranckenin museolle lahjoittama 18 esinettä sisältävä asekoitelma, joka liittyy kaupunginmuseolle aikaisemmin lahjoitettuun Torsten Brakelin kokoelmaan, sekä Brakelin suvulle 1600-luvun loppupuolelta lähtien kuulunut raudoitettu arkku.

Johtaja Hirvikallion kuolinpesältä saatu laaja kokoelma sisälsi museolle arvokkaimpina esineinä kilpimaalarin kisällinäytteen, kisällin- ja mestarinkirjat sekä kunniakirjat. Samaa aihepiiriä sivusi kisällintyönä valmistettu messinkinen valaisin ja kuparinen kyltti.

Helsinkiäisten kultaseppien töistä saatiin hankituksi vain kaksi esinettä. Toinen näistä oli hopeinen kynttilänjalka v:lta 1847, valmistaja G. A. Strömbäck, toinen kirjoitusteline v:lta 1863, valmistaja kultaseppä R. Mellin.

Rouva Hallblom lahjoitti valmistamansa kauniin kokoelman käsi- ja taideompelutöitä v:lta 1921—1954.

Tohtori Aune Lindströmin lahjoittamat v:n 1926—1928 juhlapuvut, neiti Schönfelderiltä saadut käsityönäytteet ja kokoelmiin lunastettu kustavilainen ryijy v:lta 1790 täydentävät hyvin museon tämän aihepiiriin aikaisempia kokoelmia.

Huonekaluhankinnoista tärkeimpinä mainittakoon kullattu peili ja peilipöytä v:lta 1863 sekä biedermeiertyylinen pelipöytä 1860-luvulta. Esineet ovat kuuluneet insinööri G. Törnuddille ja professori R. Kolsterille.

Museon muotokuvakokoelmiin saatiin neiti Walleniuksen lahjoituksena kaksi mustaliitupiirustusta, joista toinen esittää puutarhuri J. P. Gimbergiä Elsa Lövegren-Fohströmin kuvaamana ja toinen rouva L. O. F. Gimbergiä, os. Liljeström, Fredrika Gimbergin kuvaamana v. 1894.

Museolle ostetuista taideteoksista on ensi sijalla Olga von Tobiesenin helsinkiläisen kodin sisäkuvaa esittävä öljymaalaukset v:lta 1887. Taiteilija O. Mansneruksen töistä lunastettiin v. 1948 maalattu öljymaalaukset, näkymä Hämeentieltä Paavalin kirkkoa kohti sekä Vanhankaupungin rakennuksia kuvaava väriliterografia v:lta 1954.

Museon kuva-arkistoon lahjoitetuista kokoelmista mainittakoon tohtori Lindholmilta saadut henkilökuvat ja professori V. Voionmaalle kuuluneet harvinaiset Helsinki-aiheiset valokuvat. Lahjaksi saatuja negatiiveja on yhteensä 246 kpl ja valokuvia 543 kpl.

Valokuvaukset ja kuvahankinnat. Kaupunginmuseon valokuvaustoiminta kohdistui Helsingin rakennushistorian piiriin kuuluviin aiheisiin ja museon omiin kokoelmiin.

⁵⁾ Mus. lk. 1. 7. 48 §, 1. 9. 53 §.

Työohjelmaan sisältyi Hermannin kaupunginosan rakennus- ja katukuvien hankinta, Ruoholahden, Hietalahden ja Meilahden seutujen kuvaaminen ja Talin kartanon rakennusten valokuvaus. Näistä kuvista valmistuivat touko-kesäkuussa muut paitsi Talin kuvat, jotka otettiin elo-syyskuussa. Helsingin julkisista rakennuksista kuvattiin sisäkuvia valtioneuvostosta ja Ritarihuoneesta.

Museon taulu- ja piirroskokoelmista valmistui kertomusvuonna 63 valokuvanegatiivia. Kustaa Hiekan Säätiön kokoelmista Tampereella valokuvattiin kaupunginmuseota varten Helsinki-aiheisia maalauksia 5 kpl.

Helsingin puisten empirerakennusten mittaustyö jatkui entisen aineiston pohjalta. Kertomusvuoden syyskaudella tehtävä siirrettiin maanmittaushallituksesta topografikunnalle. Mittapiirustusten laatiminen jatkuu edelleen.

Kokoelmien hoito ja luettelointi. Kaupunginmuseon kokoelmat, joista osa edelleen oli varastoituna, aiheuttivat museon henkilökunnalle runsaasti työtä. Kanavakatu 22:ssa sijaitsevassa varastossa suoritettiin huonekalujen korjauksia. Elokuun lopulla siirrettiin Erottajan kalliosuojassa tapahtuneiden järjestelyjen yhteydessä taulukokoelmat ja arvoesineet jälleen museoon.

Pukujen ja tekstiilien kunnostamiseen käytettiin kertomusvuonna 265 työtuntia. Taiteilija O. Niemi restauroi 6 öljymaalauksia. Kultraajamestari A. Savolainen korjasi ja kultasi uudelleen 7 kpl kehyksiä sekä peilin.

Hakasalmen huvilan rakennuskorjausten aikana otettiin näytteet vanhoista tapeteista, joista vanhimmat olivat talon rakennusajalta. Koristetaitelija M. Ojanen valmisti niistä jäljennökset museon kokoelmiin sekä valmisti kahteen museon kokoelmahuoneeseen tapettifriisin.

Kaupunginmuseon kokoelmiin kuuluvat öljymaalaukset, vesivärimalaukset, piirroksot ja graafiset työt luettelointiin kokonaan uudelleen. Uusia luettelokortteja valmistui 1 034. Samalla suoritettiin puhdistus- ja korjaustöitä. Luetteloinnin yhteydessä otettiin 63 valokuvaa. Tässä työssä avusti museonhoitajaa maisteri A. Sinisalo. Valokuvaukset suoritti C. Grünberg.

Sanomalehtileikearkisto karttui 4 707 leikkeellä ja sisälsi 22 906 numeroa. Näistä lueteloitiin 3 115 leikettä. Leikearkiston järjestäjänä toimi kassanhoitaja H. Airas.

Kuva-arkiston, jonka hoidosta vastasi toimistoapulainen T. Partanen, selvitys- ja luettelointityöt jatkuivat kertomusvuonna.

Toimisto- ja yleisöpalvelu. Kaupunginmuseossa kirjattiin kertomusvuonna 256 museosta lähetettyä ja 153 museoon saapunutta kirjettä.

Museo toimitti tutkimus- ja julkaisutarkoituksiin Helsinki-aiheista kuvastoa ja muuta sen hallussa olevaa aineistoa. Kun toimisto 7. 10. muutettiin sivurakennuksesta takaisin Hakasalmen huvilan päärakennukseen, voitiin yleisöpalvelua entisestään laajentaa. Asiakkaita oli keskimäärin kolme henkilöä päivässä.

Rakennuskorjaukset ja näytteillepanon valmistelu. Korjaus- ja entisöimistyöt Hakasalmen huvilassa valmistuivat varsinaisten rakennustöiden osalta 31. 7., jolloin toimitettiin rakennustarkastus. Korjaustöiden arkkitehtina toimi talorakennusosaston arkkitehti T. Laine. Työmaan vastaavana rakennusmestarina oli talorakennusosastolta rakennusmestari H. Holmberg. Rakenteet hoiti insinööri A. Rosendahl, lämpöjohtotyöt Vesijohtoliike-Huber Oy. ja sähkötyöt kaupungin sähkölaitos. Maalaustyöt suoritti Heinosen Maalausliike eräitä erikoistöitä lukuunottamatta.

Työ- ja arkistohuoneiden kaluston korjaus ja hankinta tapahtui arkkitehti Laineen laatimien piirustusten mukaan. Vanha toimistokalusto korjattiin käyttökelpoiseksi. Museonhoitajan työhuone, kirjasto, kassaosasto ja vaatesäiliöt kalustettiin uudelleen ja niissä ollut entinen kalusto otettiin käytäntöön sivurakennuksen työ- ja varastohuoneissa.

Uuden näytteillepanokaluston työpiirustukset valmistuivat kertomusvuoden loppuun mennessä. Esineistön kunnostaminen ja varastoista museoon siirtäminen jatkui edelleen.

Kertomusvuoden painatusmäärärahoilla valmistettiin kaupunginmuseon kokoelmiin kuuluvaa O. Furuhelmien taulukokoelmaa ja taiteilija Rudolf Åkerblomin vesivärimalaus- ja piirroskokoelmaa selostavien luetteloiden käsikirjoitukset. Arkkitehti A. W. Ranckenin museolle lahjoittamia vesivärimalauksia ja piirroksia koskeva esittelyvihkonen oli myös valmiina painettavaksi museon avajaisten yhteyteen järjestettävää muistonäyttelyä varten.

Museossa myytäväksi tulevia postikortteja painettiin kolmesta Helsinki-aiheisesta työstä, joista kaksi oli Magnus von Wrightin maalaamaa.

Kun museo oli korjaus- ja järjestelytöiden vuoksi suljettuna, ei kertomusvuonna kertynyt tuloja pääsymaksuista.
